

України. – 1996 – № 30. – Ст. 141.

4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.

5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

6. Цивільне право України: навч. посіб. / Ю. В. Білоусов, С. В. Лозінська, С. Д. Русу та ін.; за ред. Р. О. Стефанчука. – К.: Прецедент, 2005. – 448 с.

УДК 346.9 (043.2)

Балан Ю. В., студентка,
Київський університет права НАН України, м. Київ
Науковий керівник: Твердохліб Ю. В., асистент

СКЛАД ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ

Організація і діяльність господарського суду визначаються Конституцією України, Законом України «Про судоустрій і статус суддів», Господарським процесуальним кодексом України (далі – ГПК України), іншими законодавчими актами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Сучасне українське законодавство обрало шлях на диференціацію складу суду, закріпивши його у ст. 129 Конституції України [1], але це не повинно привести до великого різноманіття процесуальних форм. Оновлений підхід визначення підсудності справи, одночасно, конкретному суду та його складу є обґрунтованим і створює можливості для виявлення нових сторін інститутів підсудності. Існуюча в Україні система розподілу підсудності між одноособовим і колегіальним складами суду є хаотичною і потребує належного впорядкування, головним недоліком якої є безальтернативність використання конкретних процесуальних форм.

Питання складу суду вже досліджувалася, повністю чи частково, в роботах українських науковців, які зробили вагомий внесок у розвиток правового інституту господарського процесуального права. До таких дослідників можна віднести І. А. Балюк, В. Е. Беяневич, М. А. Гурвич, А. М. Колодій, Л. М. Ніколенко, Д. М. Притика, О. М. Роїна, В. П. Шибіко та ін.

В юридичній літературі питання диференціації складу суду на моноскладний та колегіальний є дискусійним, що підтверджує його значення для успішного вирішення завдань судочинства. Проблемою при виборі складу суду стало дотримання процесуальних гарантій та демократичних принципів правосуддя, поєднане з раціональним

використанням процесуальних засобів та економії часу розгляду і фінансових витрат.

Відповідно до ст. 15 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [2] справи в судах розглядаються суддею одноособово, а у випадках, визначених процесуальним законом, – колегією суддів, а також за участю народних засідателів і присяжних. Суддя, який розглядає справу одноособово, діє як суд.

В законодавстві, і, відповідно, в теорії судоустрою словосполучення «склад суду» набуло декілька значень. У першому значенні «склад суду» означає посадовий склад суддів того чи іншого суду. Наприклад, місцевий суд складається із суддів місцевого суду, голови та заступника голови суду. Або до складу апеляційного суду входять судді, як правило, обрані на посаду безстроково, голова суду та його заступники. Отже, під судом тут розуміється певна судова установа, а під складом суду – посадовий склад суддів цієї судової установи. У другому значенні словосполучення «склад суду» характеризує наявність певної внутрішньої структурованості судової установи і тому застосовується для визначення конкретних структурних підрозділів. Третє значення поняття «склад суду» означає кількісний та якісний склад суддів, уповноважених законом для розгляду і вирішення конкретної судової справи [3].

Вкладаючи саме такий зміст у це поняття, закон визначає, що суд першої інстанції розглядає справи одноособово (тобто одним суддею, який діє як суд) або колегією суддів. Наприклад, розгляд справ у господарському суді по суті у першій інстанції здійснюється одноособово. Однак залежно від категорії і складності справи її може бути розглянуто колегіально у складі трьох суддів.

Необхідно відмітити, що процес удосконалення господарсько-процесуального законодавства призвів до поновлення в Україні одноособового розгляду господарських справ та до введення суду в складі трьох професійних суддів при розгляді справ по першій інстанції. Зауважимо, що теоретично і практично принцип колегіальності, як і раніше, вважається додатковою гарантією правильності судових рішень [4].

Слушною є думка І. Г. Медведєва, що формально колегіальність опосередкує градацію процедури між першою і вищестоящими інстанціями, забезпечуючи, окрім іншого, єдність судової практики. Таким чином, у галузі апеляційного і касаційного провадження мова може йтися лише про підтвердження принципу колегіальності розгляду справ. Одноособовий розгляд справ – це розгляд справ у суді першої інстанції одноособово суддею, який діє від імені суду [5].

Безумовними перевагами розгляду справ суддею одноособово є можливість суттєво прискорити та здешевити судову процедуру, і особиста відповідальність суду за винесене рішення. З іншого боку,

зростає вірогідність судової помилки, можлива упередженість судді та небезпечний вплив з боку однієї із сторін тощо. Саме перераховані недоліки є причинами надання переваги у більшості країн колегіальній формі розгляду справ судами.

Колегіальність створює необхідні умови для всебічного, критичного і повного дослідження матеріалів справи і справедливого її вирішення, підвищує авторитет органів правосуддя і прийнятих ними рішень, вироків, ухвал і постанов [6]. Колегіальність розгляду та вирішення справ зумовлена складністю, категорією справи, а також інстанцією суду, де вона розглядається. Ще складнішими є питання справи, або що суспільно значиміші питання вирішуються, й що вищою є судова інстанція, тим більшою є обґрунтованість її колективного розгляду. Беззаперечним є визнання колегіального складу суду більш досконалою процесуальною формою.

На нашу думку, слід відмітити переваги такої організації суду: необхідність наради суддів при винесенні рішення, що сприяє всебічній оцінці обставин справи та посилення гарантій незалежності суддів. При колегіальному розгляді справи «справедливість» рішення безпосередньо залежить від того, чи ухвалить його більшість. Доцільно підкреслити публічність судового розгляду та законодавчо запровадити обов'язковість зазначення числа (кількості) суддів, які склали більшістю прийняті судового рішення колегіально.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – № 30. – Ст. 141.
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41-42, № 43, № 44-45. – Ст. 529.
3. Теліпко В. Е. Склад суду / В. Е. Теліпко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wedningbook.com/book_339_page_11.
4. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.
5. Медведев И. Г. Современные проблемы гражданского правосудия во Франции / И. Г. Медведев // Российский ежегодник гражданского и арбитражного процесса. – М.: НОРМА, 2002. – С. 189-214.
6. Рішення Конституційного Суду України від 8 грудня 2011 р. № 16 у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «Пріма-Сервіс» ЛТД щодо офіційного тлумачення положення пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України // Вісник Конституційного Суду України. – 2012. – № 1. – С. 31-37.